

ขีดความสามารถการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำ เขาย้อย เพชรบุรี

Capabilities Development of Creative Tourism in Area of Thai Song Dam Ethnic Group, Khaoyoi District, Phetchaburi Province

♦ ธนัญญ์ โชคปรีดาพานิช

อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันรัชต์ภาคย์

Tananat Chokpreedapanich

Lecturer, Faculty of the Business Administration, Major in Tourism Management,

Rajapark Institute, E-mail: toss.tananat@gmail.com

Abstract

The main purposes of this qualitative research aims to : (1) Survey tourism resources in area of Thai Song Dam ethnic group, Khaoyoi district, Phetchaburi province, (2) Assess capabilities of community management for creative tourism in area of Thai Song Dam ethnic group, (3) Propose development capacity guidelines for creative tourism in area of Thai Song Dam ethnic group. The research methods included 1) a group of focus group discussion 2) four groups of small group discussion 3) thirteenth purposively selected people in-depth interview 4) collecting data from documents and 5) an observation. The qualitative data; consisted of secondary information from related articles and researches, and primary data from collecting field data, was verified purposes by using data triangulation technique and content analysis respectively. The main findings of tourism resources in area of Thai Song Dam ethnic group were as follows; tourism destinations and attractions, accommodations, amenities, activities, and accessibility. The readiness of tourism resources and capabilities of management needed to be examined with an agreement. The community should be assisted the participations in any aspect of Tourism knowledge and understanding, and its advantages to encourage creative tourism in area of Thai Song Dam ethnic group. Capabilities of tourism enabled an increase with five factors; Creative Destination, Creative Entrepreneurs, Creative Locals, Creative Activities & Products, and Creative Communication.

Keywords: Thai Song Dam Ethnic Group, Capabilities, Creative Tourism

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำ อำเภอยะโฮย จังหวัดเพชรบุรี 2) เพื่อประเมินขีดความสามารถในการบริหารจัดการชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมขีดความสามารถการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพเท่านั้น ซึ่งใช้วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 5 รูปแบบ ได้แก่ 1) การสนทนากลุ่มแบบเจาะจง จำนวน 1 กลุ่ม 2) การสนทนากลุ่มย่อย 4 กลุ่ม 3) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จำนวน 13 คน 4) การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และ 5) การรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต โดยเก็บรวบรวมข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary Data) จากการค้นคว้าบทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาประกอบกับข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ที่ได้จากการรวบรวมภาคสนาม จากนั้นนำข้อมูลการสนทนากลุ่มมาตรวจสอบด้วยวิธีแบบสามเส้า และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาตามลำดับ พบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูดใจ ที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรม การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งต้องมีการตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและขีดความสามารถในการบริหารจัดการ รวมทั้งความยินดีในการทำการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังต้องเพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้กับชุมชนมากขึ้น รวมไปถึงการทำความเข้าใจเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการท่องเที่ยว ซึ่งแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนไทยทรงดำ สามารถส่งเสริมขีดความสามารถทางการท่องเที่ยวได้ 5 ด้าน ดังนี้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ กิจกรรมหรือสินค้าเชิงสร้างสรรค์ การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ สามารถยกระดับขีดความสามารถการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้

คำสำคัญ : ชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ขีดความสามารถ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

บทนำ

การเพิ่มขีดความสามารถในแหล่งท่องเที่ยวนั้นสามารถทำได้ในหลากหลายประเด็น เช่น การพัฒนาคน การพัฒนาด้านการเงิน การพัฒนาทรัพยากร (Dech-Um, 2013) สำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นหนึ่งในเครื่องมือของการจัดการการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าบ้าน ซึ่งเหมาะสมต่อการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืนบนพื้นฐานวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของชุมชน (Wisoothirak, Saiphan, Tephalakul, & Sindecharak, 2013) เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน และยังคงรักษาแบบแผนความเป็นอยู่ที่เหมาะสมต่อการเข้ามาเรียนรู้และส่งเสริมทางการท่องเที่ยว จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าการศึกษาเกี่ยวกับชาติพันธุ์ไทยทรงดำส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปในการศึกษาเรื่องของวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม พิธีกรรม การละเล่น และองค์ประกอบย่อย ๆ แต่ในเชิงการท่องเที่ยวโดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังมีค่อนข้างน้อย สามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมขีดความสามารถของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยพิจารณาถึง

ความพร้อมและความยินดีของชุมชนได้ (Keawnuch, 2017) หากสามารถต่อยอดองค์ความรู้ของชุมชนเป็นมูลค่าเพิ่ม ให้เกิดความแตกต่าง และสร้างรายได้แก่ชุมชน จะสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนได้ (Suttipisan, 2013)

การท่องเที่ยวของชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำเป็นหนึ่งในชุมชนที่นักท่องเที่ยวจำนวนมากให้ความสนใจ เนื่องจากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกกวาดต้อนเข้ามาตั้งรกรากอยู่ในประเทศไทยมายาวนาน (Srimarksuk, 2015) มีวัฒนธรรมประเพณีที่โดดเด่น แตกต่างจากชาติพันธุ์อื่น ทั้งการแต่งกาย ทรงผม บ้านเรือน อาหาร ภาษา วิถีชีวิต และความเชื่อที่สืบทอดกัน ก่อให้เกิดพิธีกรรมและประเพณีที่น่าสนใจ (Prabpairi, 2000) เพื่อสร้างความยั่งยืนของชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำผ่านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงนำไปสู่การศึกษาเรื่อง “ขีดความสามารถการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำ เขาย้อย เพชรบุรี” ในพื้นที่ศึกษาของชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยมีมุ่งศึกษาผ่านคำถามงานวิจัย ดังนี้ 1. ชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำมีทรัพยากรการท่องเที่ยวอะไรบ้าง มีความโดดเด่นและแตกต่างจากที่อื่นอย่างไร 2. ชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำมีขีดความสามารถทางการบริหารจัดการชุมชนหรือไม่ อย่างไร และ 3. หากจะส่งเสริมขีดความสามารถให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำนี้จะสามารถทำได้หรือไม่อย่างไร ควรเริ่มต้นจากกระบวนการใดก่อนเพราะอะไร ซึ่งผลสัมฤทธิ์ของการวิจัยนี้เน้นที่การได้มาซึ่งองค์ความรู้ที่จะนำไปใช้สำหรับเสนอแนวทางการส่งเสริมขีดความสามารถการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อประเมินขีดความสามารถในการบริหารจัดการชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมขีดความสามารถการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำ

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา : ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีและแนวคิด ขีดความสามารถการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ขอบเขตด้านประชากร : ประชากร คือ ชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำ จำนวน 36 ท่าน อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

ขอบเขตด้านพื้นที่ : ชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำ จำนวน 3 ชุมชน อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

ขอบเขตด้านระยะเวลา : การศึกษาวิจัยนี้วางแผนใช้เวลาดำเนินการ 4 เดือน ตั้งแต่ ธันวาคม พ.ศ. 2560 - มีนาคม พ.ศ. 2561

การทบทวนวรรณกรรม

ขีดความสามารถ (Capabilities)

Shermon (2004) ให้ความหมายของขีดความสามารถว่าเป็นลักษณะของทักษะ ความรู้ และทัศนคติที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ คนสามารถถ่ายทอดทักษะและความรู้ไปสู่สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานใหม่ ๆ ตลอดจนหมายถึง คุณภาพของประสิทธิภาพบุคคลที่ถูกค้นหาในสถานที่ทำงาน ดังเช่นที่ O'Hagan (1996) ได้แบ่งองค์ประกอบของขีดความสามารถไว้ 5 ส่วนดังนี้ 1. ความรู้ 2. ทักษะ 3. แนวคิดของตน 4. ลักษณะส่วนบุคคล 5. แรงขับภายในหรือแรงจูงใจ จึงสามารถสรุปได้ว่า ขีดความสามารถจะมีลักษณะและองค์ประกอบ คือ ทักษะและความรู้ ซึ่งเป็นสิ่งที่สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน อีกส่วนเป็นสิ่งที่ซ่อนเร้นสังเกตได้ยาก จะประกอบไปด้วย ค่านิยม อุปนิสัย ทัศนคติ แรงขับ ที่จะสะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Ratsami-dhammachot (2006) ว่าด้วยขีดความสามารถจะมีลักษณะและองค์ประกอบ คือ ทักษะและความรู้ ซึ่งเป็นสิ่งที่มองเห็นหรือสังเกตได้อย่างชัดเจน อีกส่วนเป็นสิ่งที่ซ่อนเร้นสังเกตได้ยาก ที่จะสะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรม และยังสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่องการกำหนดความสามารถเฉพาะของวิชาชีพที่มีต่อการอบงานเพื่อการพัฒนาวิชาชีพในประเทศออสเตรเลียของ Hearn & Close (1997) ได้ศึกษาถึงขีดความสามารถของวิชาชีพของกลุ่มคุณลักษณะที่เหมาะสม กล่าวคือ ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติ โดยคุณลักษณะเหล่านี้จะเป็นคุณสมบัติพื้นฐานที่จะร่วมกันเป็นขีดความสามารถ

การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว (Tourism Development and Promotion)

การส่งเสริมการท่องเที่ยวมีการดำเนินการที่สำคัญ 5 ประการ คือ 1) เร่งพัฒนาบูรณะฟื้นฟูมรดกและสินทรัพย์ทางวัฒนธรรมทั้งในเขตเมืองนอกเมืองและวิถีชีวิตให้อยู่ในสภาพเดิมอย่างต่อเนื่อง 2) เพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น 3) เพิ่มมาตรการอำนวยความสะดวก สร้างความปลอดภัย และป้องกันการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว 4) เร่งฟื้นฟูความร่วมมือกับท้องถิ่นอื่น ๆ 5) บริหารการท่องเที่ยวโดยใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุก (Williams and Lawson, 2001) โดย Shunli, Songshan, & Yucheng (2009) กล่าวว่า การท่องเที่ยวจะปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นและพัฒนาสังคมชนบท ดังนั้นการมีส่วนร่วมของภาครัฐและชุมชนมีความสำคัญที่สุดในการท่องเที่ยวในท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Choibumroong (2009) ว่าด้วยการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องมีการศึกษาถึงองค์ประกอบทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ 5 ประการ (5As) และการมีส่วนร่วมของชุมชน ความร่วมมือของกลุ่มต่าง ๆ การสร้างโอกาสการจ้างงานที่มีคุณภาพ การกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การร่วมกันวางแผนและการปฏิบัติ และยังสอดคล้องกับ Sukkhi (2010) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การร่วมกันวางแผนดำเนินงานและติดตามผลจะสามารถพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism)

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการต่อยอดฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่นด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นการเพิ่มมูลค่าและคุณค่าแก่ทรัพยากรการท่องเที่ยว พัฒนาผลิตภัณฑ์ที่แปลกใหม่โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อยกระดับการแข่งขัน Suttipisan (2013) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นแนวคิดหนึ่งที่สำคัญกับกิจกรรมและผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเป็นการสร้างประสบการณ์ตรงหรือประสบการณ์ร่วมของนักท่องเที่ยวกับชุมชนผ่านกิจกรรมเหล่านั้น สอดคล้องกับ Wisoothirak et al. (2013) ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมของพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้งโดยผ่านประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของพื้นที่หรือเจ้าของวัฒนธรรม ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มี 2 ลักษณะ คือ 1. ใช้การสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมของนักท่องเที่ยว 2. ใช้การสร้างสรรค์เป็นฉากหลังของการท่องเที่ยว (Thammasat University, 2012) สอดคล้องกับ Pongsri & Thongchai (2007) ศึกษาเรื่องการสร้างสรรค์รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการพื้นที่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว การรวมกลุ่มของชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น การบริการสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพนี้ ใช้วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูลงานวิจัยทั้งสิ้น 5 รูปแบบ ดังนี้ 1) การสนทนากลุ่มแบบเจาะจง 2) การสนทนากลุ่มย่อย 3) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก 4) การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และ 5) การรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต มีกลุ่มผู้รู้หลักที่เป็นเป้าหมายในการรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งเป็นคนใน (Insiders) ได้แก่ กลุ่มชาวบ้าน และคนนอก (Outsiders) ได้แก่ ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary Data) จากการค้นคว้า ตำรา บทความ แผ่นพับ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาประกอบกับข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ที่ได้จากการรวบรวมภาคสนามทั้งสิ้น 5 รูปแบบ สามารถอธิบายได้ดังนี้

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวนผู้รู้ 13 คน จากการคัดเลือกเกณฑ์ลักษณะของผู้รู้ คือ อาศัยหรือเคยอาศัยอยู่ในหมู่บ้านไทยทรงดำไม่น้อยกว่า 5 ปี เคยผ่านการมีส่วนร่วมชมรมธรรมเนียม ประเพณีทางวัฒนธรรมและสังคมของไทยทรงดำอย่างน้อย 1 ครั้ง มีบิดา หรือมารดาเป็นชาวไทยทรงดำ รวมถึงเป็นผู้รู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

การสนทนากลุ่มย่อย (Small Group Discussion) จำนวน 4 กลุ่ม กลุ่มละ 2-4 คนต่อกลุ่ม จากการคัดเลือกเกณฑ์ลักษณะของผู้รู้ คือ เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไทยทรงดำ เคยเข้าร่วมในกิจกรรม หรือพิธีกรรมของหมู่บ้านไทยทรงดำ เป็นผู้ที่ถูกเรียนเชิญเข้าร่วมกิจกรรม และพิธีกรรมของไทยทรงดำ อย่างน้อย 1 ครั้ง รวมถึงเป็นผู้รู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

การสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (Focus Group) ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยจำนวนทั้งสิ้น 7 คน จากการคัดเลือกเกณฑ์ลักษณะของผู้รู้ คือ ผู้ที่เป็นผู้มีประสบการณ์ องค์ความรู้ เกี่ยวกับไทยทรงดำ และอยู่อาศัยในหมู่บ้านไทยทรงดำอย่างน้อย 25 ปี ผู้สืบทอดความรู้ ความคิด และการกระทำของบรรพบุรุษของไทยทรงดำอย่างน้อย 1 รุ่น โดยใช้พื้นที่ลานบ้านที่ทำการเสนาเรือนเป็นสถานที่ทำการสนทนากลุ่มย่อย รวมถึงเป็นผู้ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

การรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตในรูปแบบบันทึกภาพ ได้แก่ ภาพงานพิธีเสนตัว ภาพงานพิธีเสนเรือน ภาพโครงสร้างบ้านและวัสดุอุปกรณ์ ภาพวิถีชีวิต ภาพข้าวของเครื่องใช้ ภาพเครื่องแต่งกายของชาวบ้านไทยทรงดำ ภาพถ่ายศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ ภาพพิพิธภัณฑ์บ้านถนนม ศึกษาจากการสังเกต กิจกรรมทั้ง 3 พื้นที่ชุมชนไทยทรงดำ และการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่ เอกสารประวัติศาสตร์พันธุ์ไทยทรงดำ จำนวน 1 เล่ม เอกสารรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 1 เล่ม และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ไทยทรงดำ จำนวน 1 เล่ม โดยศึกษาตามหมวดหมู่ของกลุ่มต่าง ๆ ทั้ง 3 พื้นที่ของชุมชนไทยทรงดำ

ในการจัดการและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย การสนทนากลุ่มแบบเจาะจง การสัมภาษณ์ พร้อมทั้งนำข้อมูลการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยว หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลมาตรวจสอบในรูปแบบวิธีแบบสามเส้า (Methodology Triangulation) ใช้ประกอบการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ ตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง เวลา สถานที่ และบุคคล ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดการ เวลา สถานที่ ที่มีความแตกต่างกัน รวมไปถึงการใช้กลุ่มผู้รู้ที่แตกต่างกันในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการตรวจสอบวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodology Triangulation) ตรวจสอบการรวบรวมข้อมูลหลายวิธีด้านเอกสาร สัมภาษณ์ลักษณะเจาะลึก รวมทั้งการสังเกต และจัดกลุ่มของข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยงานวิจัยชุมชนไทยทรงดำกับขีดความสามารถเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นี้มีกระบวนการเก็บข้อมูลโดยแบ่งตามคำถามวิจัย และวัตถุประสงค์ของงานวิจัยเป็นสามหมวดดังนี้ 1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวบ้านไทยทรงดำ โดยสัมพันธ์กับคำถามวิจัยข้อที่ 1) ชุมชนหมู่บ้านไทยทรงดำมีทรัพยากรการท่องเที่ยวอะไรบ้าง มีความโดดเด่นและแตกต่างจากที่อื่นอย่างไร และวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. เพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนหมู่บ้านชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี 2) ขีดความสามารถของชุมชนต่อการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับคำถามวิจัยข้อที่ 2) ชุมชนไทยทรงดำมีขีดความสามารถทางการบริหารจัดการชุมชนหรือไม่ อย่างไร และวัตถุประสงค์ข้อที่ 2. เพื่อประเมินขีดความสามารถในการบริหารจัดการชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และ 3) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กับบ้านไทยทรงดำที่สัมพันธ์กับคำถามวิจัยข้อที่ 3) การส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำจะสามารถทำได้หรือไม่อย่างไร ควรเริ่มต้นจากกระบวนการใดก่อนเพราะอะไร และวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำ

สรุปผลการวิจัย

จากการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิช่วงระหว่างเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2560 - มีนาคม พ.ศ. 2561 ในพื้นที่ชุมชนไทยทรงดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี สามารถนำมาอภิปรายเป็น ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์งานวิจัย ซึ่งผลตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 วัตถุประสงค์นั้นสามารถแสดงถึง ความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนของชุมชนไทยทรงดำ ตามองค์ประกอบทรัพยากรการท่องเที่ยว (5 As) ซึ่งสามารถตอบโจทย์ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนหมู่บ้านชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี ทรัพยากรการท่องเที่ยวรวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ตามองค์ประกอบทรัพยากรการท่องเที่ยว (5 As) จะเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวได้ ซึ่งสิ่งดึงดูดใจ ทางการท่องเที่ยว (Attraction) ในชุมชนไทยทรงดำแบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1.1 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ ผู้ให้ข้อมูลคือคุณเครือมาศ (80 ปี) ได้เล่าว่า “ถ้ามาแถวนี้ก็มีเขาย้อย ที่เขาย้อยมันจะมีถ้ำ ถ้ำใหญ่ ที่คนเขามาเที่ยวกัน ช้างในก็จะเย็น ๆ หน่อย แล้วเป็น ถ้ำที่เป็นถ้ำที่รัชกาลที่ 4 เคยมาปักกลดนั่งวิปัสสนาตอนพระองค์บวชด้วยนะ”

1.2 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่เป็นวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชาวไทยทรงดำ ซึ่ง ถือว่าสิ่งดึงดูดใจประเภทนี้คือ เอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของชุมชนชาวไทยทรงดำที่โดดเด่นและแตกต่างจาก การท่องเที่ยวชุมชนอื่น ๆ จากการลงพื้นที่พูดคุยกับคนในชุมชนและตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง คุณสำรวย แสงหอม (60 ปี) คุณสังวาล ยอดหอม (54 ปี) คุณวัฒนา ยอดหอม (26 ปี) คุณสองคำ สุปหอม (63 ปี) คุณอำพล กังพูล (69 ปี) และคุณเฉลิม แสงหอม (42 ปี) ได้ให้ข้อมูลในการจัดประชุมกลุ่มย่อยแบบ Focus Group ว่า สิ่งที่ชาวไทยทรงดำภาคภูมิใจคือ การสืบเชื้อสาย เผ่าพันธุ์ และประเพณีที่รักษากันมา หลายชั่วอายุคน ซึ่งเป็นประเพณีที่มาจากประเทศลาว ตัวอักษรและภาษาก็ยังคงสืบทอดมาจากประเทศลาว มีผิวดำไปนิดหน่อยแต่ยังไม่แตกต่างกันมากนัก โดยเฉพาะพิธีเสน ซึ่งมีทั้งเสนตัว เสนหมู เสนปัดฝ้าย เสนผี เสนเรือน เสนไก่ ซึ่งทุกพิธีเสนก็ต้องมีการปรึกษาหมอเสน ส่วนเสนสะเดาะเคราะห์ก็ต้องถามแม่มด ซึ่งพิธี ทั้งหมดนี้ นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาดูได้แม้จะไม่ได้สืบเชื้อสายไทยทรงดำ ยกเว้นห้องที่เรียกว่าห้องผี ซึ่งจะ มีแต่คนที่สืบเชื้อสายผีเดียวกันเท่านั้นจึงจะเข้าไปด้านใน ส่วนบ้านไทยทรงดำแบบโบราณก็ไม่ค่อยมีใครปลูก แล้ว ที่มีอยู่แล้วไปดูได้ที่วัดหนองปรัง รวมถึงคุณณอม คงยิ้มละมัย เจ้าของพิพิธภัณฑสถานธรรมชาติและ หัตถศิลป์กลุ่มรักษ์หนองปรัง ได้ให้ข้อมูลว่า นักท่องเที่ยวสามารถเที่ยวชมที่อยู่อาศัยของชาวไทยทรงดำแบบ โบราณได้ที่วัดหนองปรัง มีการสร้างบ้านไทยทรงดำไว้ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเยี่ยมชมได้โดยไม่เสีย ค่าใช้จ่าย แต่ถ้านักท่องเที่ยวไปที่บ้านก่อนจะไม่มีข้อมูลอะไรเกี่ยวกับตัวบ้านมากนัก นักท่องเที่ยวควรมา ศึกษาข้อมูลจากพิพิธภัณฑสถานก่อนเพื่อชมข้าวของเครื่องใช้ในบ้าน ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบ ก่อสร้างบ้าน และพื้นที่ใช้สอยต่าง ๆ ของตัวบ้านเพื่อให้เกิดความเข้าใจในภูมิปัญญาของชาวไทยทรงดำมาก ยิ่งขึ้น

นอกจากภูมิปัญญาด้านที่อยู่อาศัยและพิธีกรรมแล้ว สิ่งดึงดูดใจทางด้านวัฒนธรรมของชาวไทยทรงดำ ยังมี หลากหลายกิจกรรม (Activities) ภายในแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสเรียนรู้และเกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของวิถีชุมชนได้อย่างสมบูรณ์ โดยคุณพาดิแห่งหน (80 ปี) คุณอุไร แห่งหน และคุณสนธิท กุมาร (62 ปี) กล่าวว่า “นักท่องเที่ยวเวลามาที่ศูนย์ลาว ถ้าเขาติดต่อมาก่อน ทางศูนย์ก็จะติดต่อชาวบ้านให้เตรียมของให้ อย่างทอดผ้า ร้าแคน โยนลูกช่วง การแต่งชุดไทยดำในงานต่าง ๆ” สอดคล้องกับคุณมาลี แจ้งจิต (62 ปี) รับเชิญเป็นวิทยากรประจำศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ และ คุณวิวรรณธนี สาตร์พันธุ์ (45 ปี) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเทศบาลตำบลเขาย้อย กล่าวว่า “ที่ศูนย์เราจะมีกิจกรรมงานทอดผ้า จักสาน การฟ้อนรำ งานฝีมือ อาหาร พักกุญแจ พัดใบตาล โดยจะมีชาวไทยทรงดำมามีส่วนร่วมราว 15-20 คน นักท่องเที่ยวจะได้เห็นการแต่งกาย การทำทรงผม การฟ้อนรำด้วยแคนสด ซึ่งการติดต่อมาขอดูและร่วมทำกิจกรรมก็จะมีค่าใช้จ่ายค่าสนับสนุน ค่าวิทยากรเท่านั้น ที่นักท่องเที่ยวชอบก็จะเป็นพวกการทอดผ้า การแสดงร้าแคน ทำบายศรี อีกอย่างที่นักท่องเที่ยวชอบก็คือ อาหาร อาหารไทยทรงดำนี้แหละ หลัก ๆ ที่กินกันก็แกงหน่อส้ม แกงบอน หมูลอย แกงจืด แก้วเอือด แก้วพาน แล้วก็ข้าวต้มมัดของคนโง่”

สรุปได้ว่าสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวของชุมชนไทยทรงดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ที่สำคัญคือ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ที่มีความโดดเด่น มีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่ชัดเจน รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดวิถีชีวิตในทุก ๆ ด้าน

ภาพที่ 1 การสนทนากลุ่มย่อยเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชาวไทยทรงดำ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อประเมินขีดความสามารถในการบริหารจัดการชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ในการประเมินขีดความสามารถนั้นจะคำนึงถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีแล้วยังต้องคำนึงถึงการจัดการในพื้นที่ว่าชุมชนมีขีดความสามารถในการบริหารจัดการชุมชนได้ ซึ่งชุมชนไทยทรงดำเขาย้อยมีขีดความสามารถในการจัดการที่ดีตามหลัก องค์ประกอบทรัพยากรการท่องเที่ยว (5 As) อย่างครบถ้วนและสนับสนุนกันทั้งชุมชน ทั้งในส่วนของชุมชนท้องถิ่นและปราชญ์ผู้รู้ในพื้นที่ โดยประเมินได้จาก การเข้าถึง

(Accessibility) คือ มีความสามารถในการเข้าถึงในการคมนาคมไปยังสถานที่หรือแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างดีพอควร พบว่า การเดินทางโดยยานพาหนะส่วนตัวจะมีความสะดวกสบายมากกว่าการเดินทางโดยระบบขนส่งสาธารณะหรือการเดินเท้า เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนจะอยู่ห่างจากถนนเพชรเกษมพอควร จากคำบอกเล่าของคุณวันดี (61 ปี) เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำกล่าวว่า “เวลาคนเขามาเที่ยวเขาก็จะมาเริ่มต้นที่ศูนย์ลาวนี้ละ ส่วนใหญ่ถ้าไม่ใช่ทัวร์พามากก็ขับรถมาเอง พอเข้ามาป่าก็บอกทางว่าให้ไปตรงนั้นตรงนี้ เขาก็ขับรถออกไปตามทางที่บอก แต่ถ้าไม่ขับรถมา ก็มีรถตู้เมืองเพชร-เขาย้อย ก็บอกให้แวะเข้ามาส่งได้ แล้วพอจะกลับก็โทร. ให้รถตู้เข้ามารับ ป่าจะมีนามบัตรคนขับรถตู้ให้ที่ศูนย์นี้ละ แต่ถ้าเข้ามากับรถตู้แล้วก็เดิน ๆ ดูบ้านแถว ๆ นี้ละ ไปหมู่บ้านอื่นลำบาก มันไกล” สอดคล้องกับคุณสุดา สิงห์ลอ (22 ปี) นักท่องเที่ยวจากกรุงเทพมหานคร ให้สัมภาษณ์ว่า “ตอนหาข้อมูลก็เห็นว่ามีศูนย์นี้อยู่ก็โทรศัพท์มา เลยรู้ว่าถ้าไม่ขับรถมาเองก็จะไปรอบ ๆ ยากหน่อย เจ้าหน้าที่บอกว่า ถนนดี ไม่ลำบาก เลยตัดสินใจเอารถมากันเองกับเพื่อน” จึงสรุปในส่วนนี้ได้ว่า การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงนั้น สภาพพื้นผิวการจราจรอยู่ในสภาพที่ดี หากใช้รถยนต์ส่วนตัวก็สามารถเข้าถึงชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้ไม่ยาก แต่ระบบขนส่งสาธารณะยังไม่สามารถเดินทางได้ทั่วถึง

ในส่วนของสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) นั้น แหล่งท่องเที่ยวมีสิ่งอำนวยความสะดวกเตรียมไว้สำหรับนักท่องเที่ยวตามเหมาะสม เพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวที่จะมาท่องเที่ยวชมชนไทยทรงดำ เช่น ประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ สถานีตำรวจ โรงพยาบาล และจุดบริการนักท่องเที่ยว จากการสังเกตในระหว่างการเดินทางลงพื้นที่พบว่า บริเวณพื้นที่ชุมชนชาวไทยทรงดำมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านสะดวกซื้อ จำหน่ายสินค้าเบ็ดเตล็ด/ ตลาดแยกวัดยาง จำหน่ายอาหารสดและอาหารแห้ง/ ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ ในความดูแลของเทศบาลตำบลเขาย้อย เป็นศูนย์ประสานงานในการกิจกรรมต่าง ๆ ของชาวไทยทรงดำเพื่อสร้างประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยวและเป็นจุดจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของชาวไทยทรงดำเพียงจุดเดียวในพื้นที่/ พิพิธภัณฑ์ปานถนอม จัดแสดงข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ของชาวไทยทรงดำ/ วัดหนองปรัง จัดแสดงบ้านที่สร้างจากภูมิปัญญาของชาวไทยทรงดำโบราณ/ตลาดน้ำบ้านน้อย จำหน่ายอาหารคาวหวาน และสินค้าเบ็ดเตล็ดของคนในชุมชน ซึ่งมีทั้งชาวไทย ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยทรงดำ/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองปรัง/ เครื่องกวดเงินสดอัตโนมัติ จะติดตั้งอยู่เฉพาะบริเวณริมถนนเพชรเกษม ในเขตชุมชนไทยทรงดำจะมีเพียงตู้ของธนาคารออมสินและธนาคารไทยพาณิชย์ ซึ่งติดตั้งอยู่บริเวณที่פקสายตรวจตำบลหนองปรัง

นอกจากนี้ในส่วนของที่พัก (Accommodation) ภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวหรือบริเวณใกล้เคียงต้องมีที่พักไว้เพื่อบริการนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนไทยทรงดำ หากเดินทางเป็นหมู่คณะสามารถติดต่อล่วงหน้าเพื่อเข้าพักได้ที่ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ หรือหากเดินทางแบบอิสระสามารถเข้าพักได้ที่เลอเม เรสซิเดนซ์ ซึ่งตั้งอยู่ตรงข้ามที่ทำการไปรษณีย์ตำบลเขาย้อย จากการสัมภาษณ์คุณมด เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเทศบาลตำบลเขาย้อย ได้กล่าวว่า “เมื่อก่อนก็มีโฮมสเตย์

บ้านคุณลุงสงวนอดีตเป็นโฮมสเตย์ แต่โฮมสเตย์ไม่เวิร์คเรื่องการบริการ ลูกก็ไปทำงาน เมื่อก่อนถ้าที่นอนในศูนย์ไม่เพียงพอเราก็ให้ไปนอนกับชาวบ้าน แต่ตอนนี้ชาวบ้านแก่ ไม่ไหวแล้ว ตอนนี้ก็มีที่นอนแคในศูนย์ แต่ก็ต้องแจ่งล่วงหน้า ส่วนใหญ่ที่มานอนค้างก็เป็นกลุ่มนักเรียน พวกนักท่องเที่ยวคนอื่นก็มาแค่ไม่กี่ชั่วโมงก็ไปที่อื่นต่อ ไปนอนที่หัวหิน พวกนักเรียนมาก็มานอน มาทำอาหารกินในศูนย์นี้แหละ” เช่นเดียวกับคุณเสงี่ยม (83 ปี) ซึ่งเป็นคนไทยที่อาศัยอยู่ในชุมชนชาวไทยทรงดำให้ข้อมูลว่า “ที่พักในหมู่บ้านไม่มีนะ เมื่อก่อนก็มีแต่คนมาเที่ยวเขาคิดว่าต้องนอนกับผีตามความเชื่อของพวกไทยดำ คนไทยก็กลัวผี แต่ก็มีที่นอนนะ ป่าจำชื่อไม่ได้ อยู่ตรงข้ามไปรษณีย์ มีที่เดียวเลย ลองยืมมอเตอร์ไซด์คนในศูนย์ไปดูก่อนก็ได้ ถ้าไม่มีมาเอามอเตอร์ไซด์ป่าไปได้”

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำ

การส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนนี้ การส่งเสริมขีดความสามารถเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนต้องสามารถนำจุดเด่นของชุมชนไทยทรงดำมาพัฒนาร่วมกับองค์ประกอบของบริบทต่าง ๆ ให้สอดคล้องกันโดยสามารถต่อยอด เพิ่มค่า หาจุดต่าง สร้างสรรค์ และแบ่งปันชุมชน (Suttipisan, 2013) เพื่อให้เกิดการเห็นค่าและสามารถส่งเสริมขีดความสามารถจากทรัพยากรการท่องเที่ยวและความสามารถในการจัดการชุมชนที่มีอยู่แล้ว โดยการบูรณาการความรู้ของการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์นั้นจะสามารถทำให้ชุมชนเพิ่มขีดความสามารถได้ ดังนั้นแนวทางควรมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้ 1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 2. ผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ 3. ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ 4. กิจกรรมหรือสินค้าเชิงสร้างสรรค์ 5. การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์

อภิปรายผล

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่าการพัฒนาชุมชนไทยทรงดำ ตำบลเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เพื่อยกระดับขีดความสามารถของชุมชน ควรมีแนวทางตามแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยต้องสามารถนำจุดเด่นของชุมชนไทยทรงดำมาพัฒนาร่วมกับองค์ประกอบต่าง ๆ ให้สอดคล้องกัน โดยยึดหลักองค์ประกอบ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สร้างโอกาสให้นักท่องเที่ยวและชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำได้สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในวัฒนธรรมของชุมชน ผ่านกิจกรรมและความเป็นอยู่ในชนบประเพณี วิถี ชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนไทยทรงดำภายใต้ 5 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Destination) คือ แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความโดดเด่นและดึงดูดต่อนักท่องเที่ยวให้เข้ามายังชุมชน โดยที่สามารถจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของชุมชน โดยชุมชนไทยทรงดำนั้นมีความโดดเด่นในเรื่องของวัฒนธรรม ประเพณีที่มีการสืบทอดต่อกันมา และสามารถนำมาจัดแสดงในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีไทยทรงดำได้ในหลายพื้นที่ ในส่วนของพิพิธภัณฑ์ ปานถนนมีการจัดแสดงวิถีชีวิตและความเชื่อ พร้อมทั้งให้ความหมายของพิธีกรรมตั้งแต่เกิดจนตาย

นอกจากนี้ยังมีพื้นที่จัดแสดงตัวอย่างบ้านโบราณไทยทรงดำ ซึ่งปัจจุบันหาได้ยากไว้ในเขตวัดให้คนทั่วไปได้ศึกษาหาความรู้ นอกจากนี้ก็ยังมีพิพิธภัณฑ์ในส่วนของเทศบาลตำบลเขาย้อย ที่จัดแสดงบ้านโบราณไทยทรงดำด้วยเช่นกัน รวมทั้งมีการจัดแสดงทอผ้าพื้นเมืองและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน ด้วยองค์ประกอบของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้น ต้องนำความคิดเชิงสร้างสรรค์ไปใช้ในการปรับปรุงและเพิ่มคุณค่าให้แก่พื้นที่ สร้างบรรยากาศของสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ จากทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ สร้างพื้นที่กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์รูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาความคิดและการเรียนรู้ (Richards, 2010) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jirathamakul (2016) ว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นส่งผลต่อความพึงพอใจโดยรวมของนักท่องเที่ยว

2. ผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ (Creative Entrepreneur) เป็นส่วนสำคัญของการขับเคลื่อนชุมชนไทยทรงดำ โดยสามารถส่งเสริมการพัฒนากระบวนการสร้างสรรค์แหล่งท่องเที่ยวพร้อมทั้งกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชนเผ่าไทยทรงดำ ประวัติศาสตร์ ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น พิธีกรรมของท้องถิ่นก่อให้เกิดนวัตกรรมหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวชุมชนได้ ซึ่งเห็นได้ว่าชุมชนมีการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดตั้งตลาดน้ำบ้านน้อย ให้ศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวแห่งใหม่ในพื้นที่ตามปุมประวัติศาสตร์เดิมของชุมชน นอกจากนี้ชุมชนยังสามารถสร้างรายได้จากโปรแกรมนำเที่ยวที่นำเสนอให้กับบริษัทนำเที่ยวต่าง ๆ ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ตั้งแต่ระยะสั้นไปจนถึงการพักค้างแรมในชุมชน การรวมกลุ่มของชุมชนในการสาธิตวิถีชุมชนต่อการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการสาธิตการทอผ้า การร่วมในพิธีเสนขวัญ การทำอาหารพื้นถิ่นและขนมที่นิยมในชุมชน การรวมกลุ่มของผู้ประกอบการสามารถเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรมในนามกลุ่มอนุรักษ์ไทยทรงดำ หรือกลุ่มสภาวัฒนธรรมชาวไทยทรงดำ ตำบลหนองชุมพลซึ่งได้พยายามผลักดันส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนไทยทรงดำ ตำบลเขาย้อย อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการต้องใช้ประโยชน์จากการรวมตัวกันในการแบ่งปันแนวคิดในการสร้างสรรค์นวัตกรรมการท่องเที่ยวใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นรวมถึงการเชื่อมโยงเครือข่ายไทยทรงดำในจังหวัดต่าง ๆ ร่วมกันสร้างแนวความคิดเชิงสร้างสรรค์กับทุกภาคส่วนต่อชาติพันธุ์ไทยทรงดำ

3. ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ (Creative Locals) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คนในชุมชนถือเป็นหัวใจหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้น ชุมชนต้องสามารถนำเสนอวิถีท้องถิ่นที่แสดงอัตลักษณ์เฉพาะของชาวไทยทรงดำ และยังคงสืบสานเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนได้ ผ่านการจัดการองค์ความรู้ และสามารถถ่ายทอด ทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ มีการประยุกต์องค์ความรู้ให้เข้ากับบริบทในปัจจุบัน (Dech-Um, 2013) สำหรับชุมชนในชุมชนไทยทรงดำ คนในชุมชนมีอัธยาศัยไมตรีต่อกัน และมีความยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน เป็นจุดสำคัญจุดหนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจถึงประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต่อชุมชน รวมทั้งสร้างความภูมิใจในวัฒนธรรมของตน และนำมาเผยแพร่ เพื่อสร้างโอกาสในการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

4. กิจกรรมหรือสินค้าเชิงสร้างสรรค์ (Creative Activities & Products) ในมุมมองของ Richards (2010) กล่าวว่ากิจกรรมหรือสินค้าเชิงสร้างสรรค์เป็นการขายสิ่งที่จับต้องไม่ได้ แต่ยังคงไว้ซึ่งความประทับใจในประสบการณ์ที่ดี เมื่อนักท่องเที่ยวได้ร่วมทำกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ดังกล่าว ชุมชนสามารถมอบประสบการณ์ ความประทับใจและความรู้ผ่านกิจกรรมให้นักท่องเที่ยว ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนไทยทรงดำหลายแห่งได้พยายามเสริมจุดเด่นในเรื่องวัฒนธรรมมาประยุกต์กับรายการนำเที่ยว ให้มีทั้งทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรทางวัฒนธรรมโดยแนวความคิดการจัดการเชิงสร้างสรรค์ นำทรัพยากรต่าง ๆ มาพัฒนาเป็นกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม อาทิ การทอผ้า การปักลายผ้า ทั้งลายดอกพรม ลายดอกมะลิ ลายดอกแปด มาประดิษฐ์เป็นพวงกุญแจ กระเป๋า หรือการจักสานพัดใบตาล เป็นต้น นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังมีโอกาสได้ร่วมประกอบอาหารและรับประทานอาหารท้องถิ่นแบบชาวไทยทรงดำ เรียนรู้วิถีการเกลาหม การแต่งกายสำหรับงานพิธีต่าง ๆ รวมทั้งสามารถเดินเที่ยวชมบรรยากาศของชุมชนและซื้อหาสินค้าที่ระลึกได้จากในชุมชน การพัฒนาเหล่านี้องค์ความรู้จากตัวบุคคลผู้ซึ่งนำทำกิจกรรมและแนะนำผลิตภัณฑ์จึงต้องมีความเข้าใจหรือมีการประสานให้เหมาะสม (Pisanbut, Kongklai, & Kittisaknawin, 2016)

5. การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ (Creative Communication) การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนไทยทรงดำ เพราะต้องสร้างความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งคนในชุมชน ผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐ และนักท่องเที่ยว ซึ่งเทคโนโลยีการสื่อสารในปัจจุบัน นักท่องเที่ยวนิยมค้นหาข้อมูลด้วยตนเองมากขึ้นและจึงสามารถเตรียมตัวก่อนมาท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนไทยทรงดำ ทั้งข้อห้ามและข้อควรปฏิบัติ การแต่งกาย ความเชื่อ รวมถึงวิถีชีวิตต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเข้าถึงประสบการณ์ที่แท้จริงจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนไทยทรงดำได้ การร่วมมือร่วมใจและการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจแบบสองทางจะช่วยสร้างกระแสและเพิ่มการมาเยือนทางการท่องเที่ยว โดยที่ชุมชนต้องมีความเข้าใจและพึงพอใจ (Parnkasem, 2016)

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปเป็นดังภาพประกอบที่ 2 ดังนี้

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนไทยทรงดำ ตำบลเขาย้อย สามารถเป็นกระบวนทัศน์และทิศทางใหม่ของการท่องเที่ยวของชุมชนไทยทรงดำ ตำบลเขาย้อย โดยเน้นย้ำถึงการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เพื่อสร้างสรรค์กิจกรรม สินค้าหรือบริการอย่างสร้างสรรค์โดยคำนึงถึงธรรมชาติ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม สามารถนำเสนอแก่นักท่องเที่ยว โดยที่นักท่องเที่ยวนั้นสามารถมาสัมผัส มีส่วนร่วม ตลอดจนการเรียนรู้ในพื้นที่การท่องเที่ยวเป็นผลให้เกิดความประทับใจ การได้จดจำการได้ค้นพบอย่างลุ่มลึกในพื้นที่การท่องเที่ยวในขณะเดียวกันก็เป็นเครื่องมือที่จะช่วยเน้นย้ำ ยืนยันในคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมและธรรมชาติของชุมชน จนเกิดการเสริมสร้างมูลค่าในเชิงเศรษฐกิจให้กับชุมชนและผู้ลงทุนหรือผู้ประกอบการ โดยมีความสมดุลของสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม นำมาสู่ความยั่งยืนในการท่องเที่ยวของชุมชนไทยทรงดำ

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาครัฐในระดับส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคควรมีนโยบายให้การส่งเสริม สนับสนุน ชุมชนชาติพันธุ์ เช่น ชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำเขาย้อย ทั้งในเรื่องของงบประมาณ และการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อเป็นการอนุรักษ์คุณค่าภูมิปัญญา วัฒนธรรมที่ยั่งยืน เพิ่มความสามารถในการพัฒนาชุมชน สร้างมูลค่าทางการท่องเที่ยว ซึ่งตอบสนองต่อการพัฒนาตามนโยบายการท่องเที่ยวเมืองรอง เป็นการสร้างสรรค์กิจกรรม และแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในการแวะพักแวะเที่ยวระหว่างการเดินทาง มีนโยบายในการช่วยประชาสัมพันธ์สร้างความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) ข้อเสนอแนะเชิงบริหารจัดการ

ชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำเขาย้อยสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการบูรณาการกับการจัดการชุมชนให้สอดคล้องกับนโยบาย กลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการต่าง ๆ ในการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อยกระดับขีดความสามารถในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน เพิ่มในส่วนรองรับที่ยังต้องพัฒนา และสร้างจุดดึงดูดที่แตกต่าง ผ่านช่องทางการประชาสัมพันธ์ รวมทั้งสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน และกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชน เพื่อการพัฒนาร่วมกัน ในการอนุรักษ์องค์ความรู้ ความเชื่อ วัฒนธรรม ความเป็นชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ร่วมวางแผนการจัดการและการแบ่งปันผลประโยชน์ เพื่อคืนความสุขและความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์ของชุมชน

3) ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

สถาบันการศึกษา สามารถนำผลการศึกษาวิจัยไปใช้เป็นองค์ความรู้เพื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำเขาย้อย เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบในการจัดการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางชาติพันธุ์ และการยกระดับขีดความสามารถในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนชาติพันธุ์ รวมถึงสามารถใช้ในการต่อยอดงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ชาติพันธุ์ต่อไป

4) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้มีความจำกัดทางด้านเวลาจึงได้ศึกษาดำเนินงานแบบโดยรวม แต่อย่างไรก็ตามในอนาคตควรศึกษาความสัมพันธ์ อิทธิพลเชิงลึก เจาะลึกแต่ละรายละเอียดแต่ละด้านให้มากขึ้น เพื่อการพัฒนาและจัดการองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น เช่น ด้านที่พัก การคมนาคม สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ความปลอดภัย ปัญหาที่เป็นอุปสรรค การให้บริการ และกิจกรรมทางเลือกต่าง ๆ นอกจากนี้ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับมุมมอง ความต้องการ ของนักท่องเที่ยวและความต้องการของชุมชนเองในมิติของการท่องเที่ยวชุมชนชาติพันธุ์ การเข้ามาเรียนรู้และมีส่วนร่วมในวิถีชีวิต ประเพณีแบบชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ข้อจำกัด ข้อห้ามต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาให้ตรงกับความต้องการทั้งสองฝ่าย ซึ่งสามารถทำให้การท่องเที่ยวภายในชุมชนดังกล่าวเกิดความยั่งยืนขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาในการทำวิจัยและลงพื้นที่ศึกษา รศ.ดร.โยธิน แสงวดี ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่า เพื่อให้คำปรึกษา คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ขอขอบพระคุณคณาจารย์คณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ที่ถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ให้น่ามาบูรณาการเพื่อการศึกษาวิจัยนี้ ขอขอบคุณคณะผู้บริหาร คณะบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันรัชต์ภาคย์ ที่ให้โอกาสและเวลาในการลงพื้นที่ศึกษาเพิ่มเติมความรู้สุดท้ายผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณครอบครัวและมิตรสหายที่เป็นผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

References

- Choibumroong, T. (2009). *The role of local government organizations and sustainable tourism development based on sufficiency economy*. Bangkok: King Prajadhipok's Institute.
- Dech-Um, P., (2013). Development of Creative Tourism: National framework to implementation. *Journals of Silpakorn University, Thai Edition*, 33(2), 331-366, 2013.
- Dhammavimutti, A., & Siriwong, P. (2017). Thai Song Dum's Identities Conservation: Discourse practitioner to strengthen Community in case of Hua-KhaoJin community. *Veridian E-Journal (Thai Edition) of Humanities, Social Science and Arts*, 10(1), 1552-1571.
- Gamklomchit, T., (2006). *Song Nobleman*. Phetphoom Publisher, pp 16-35.
- Institute of Foreign Trade, Shanghai, China. *Journal of Tourism Research*. 8(1), PP 27- 44, 20 February 2006.

- Hearn, G. and Close, A. 1997. Defining generic professional competencies in Australia: toward a framework for professional development. *Asia Pacific Journal of Human Resources*. 34,3: 44-62.
- Jirathamakul, R. (2016). The Development Guidelines of Creative Cultural Community – Based Tourism of Ban Ka-nan Community, Thalang District, Phuket Province. *Journal of Cultural Approach*. 17(31), 3-17.
- Keawnuch, K. (2017). Class Lecture papers; Creative Management on Culture Based Tourism. In. Bangkok: National Institute of Development Administration.
- Keawsa-nga P. & Jumnongsri, N. (2012). Creative Tourism : A new choice of Thai Tourism. *Suranaree Journal of Social Science*, 5(1), 91-109.
- McClelland, D.C. (1973). “Testing for Competence Rather than for Intelligence” *American Psychologist*. 28(1) (March):1-14.
- O’ Hagan, K. (1996). *Competence in Social Work Practical Guide for Professional*. London: Jessica Kinsley. *Journal of Tourism Research*, 28(2): 269–290.
- Parnkasem, T. (2016). Participatory Communication for Promoting Creative Tourism in NAN. *Journal of communication and management, NIDA*, 155-176.
- Pisanbut, P., Kongklai, J. & Kittisaknawin, C., (2016). Guidline to develop Human resources competency in organization. *Veridian E-Journal (Thai Edition) of Humanities, Social Science and Arts*, 9(1), 1315 –1326.
- Pongsri, V & Thongchai, S. (2007). Creating integrated tourism models in Khong Chiam District. Ubon Ratchathani Province. *Environment and natural resource journal*, 5(2), 164-172.
- Prabpairi, M. (2000). *Community empowerment in tourism management: Cased of Thai Song Dam, Kao Yoi, Phetchaburi* (Master of Arts), Chiangmai University, Chiangmai.
- Ratsami-dhammachot, S. (2006). *Guideline to development of human potential with Competency Based Learning*. Bangkok: Siri wattana Inter-Printing.
- Richards, G. (2010). Creative Tourism and Local Development. In Wurzbarger, R. (Ed.).
- Shermon, Ganesh. (2004). *Competency Based HRM: A Strategic Resource for Competency Mapping, Assessment and Development Centres*. New Deli: Tata McGraw-Hill.
- Shinnachot, P. & Juntuk, T. (2016). Model of SaunPhuang’s creative tourism management. *Veridian E-Journal (Thai Edition) of Humanities, Social Science and Arts*, 9(1), 250-268.

- Shunli Gao, Songshan Huang and Yucheng Huang. (2009). *Rural Tourism Development in China*. The Coordination Department, China National Tourism Administration,
- Srimarksuk, K. (2015). Factor analysis of existences and changes in Thai Song Dam's ritual and ceremony: Cased of NongProng, Kaoyoi, Phetchaburi. (Doctor of Philosophy Thai Studies Dissertation), Burapha University, Chonburi.
- Sukkhi, S. (2010). *Community participation; Ecotourism; Floating market; Damnoen Saduak Floating market; Ratchaburi*. (Master Degree Dissertation), Naresuan University, Phitsanulok.
- Suttipisan, S. (2013). Adaptive Uses of Local Textiles for Creative Tourism Product Development in Thailand. *International Journal of Cultural and Tourism Research*, 6(1), 47-55.
- Thammasat University. (2012). *Creative Tourism model Project*. Faculty of Sociology and Anthropology, Thammasat University.
- Tongkeaw, K. (2017). Potential of Thai Song Dams' community in Chumporn. *Journal of InthaninThaksinSara*, 12(special), 9-31.
- Williams J, Lawson R. (2001). Community issues and resident opinions of tourism. *Annals*
- Wisoothirak, S., Saiphan, P., Tephalakul, O. & Sindecharak, T. (2013). *Creative Tourism*. Bangkok: Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization) Faculty of Sociology and Anthropology, Thammasat University.

Tananat Chokpreedapanich, Course Lecturer, Faculty of the Business Administration, Major in Tourism Management, Rajapark Institute.